

ROOT – Return to Origin and Organize Transformation

Executive Summary

Nature of work: Sustainable work of water conservation, Environmental rejuvenation, education and livelihood improvement under an umbrella concept called 'ROOT' – Return to Origin and Organize Transformation.

Area of work: Maharashtra, Dist. Jalgaon

Period of work: 2004 till date.

Milestones:

- 💧 About 3,500 hectares of land brought under summer crops (from almost 0 hectares in 2016) through watershed development work.
- 💧 Average annual crops increased from 1 (in 2016) to 2.5 (in 2023).
- 💧 One full river of 25 km, 3 big ponds and about 20 streams rejuvenated.
- 💧 Water storage capacity of @ 100 crore litres created and water percolation of @ 500 crore litres achieved.
- 💧 Water table increased from @ 600 ft (in 2016) to 150 ft (in 2023).
- 💧 About 100 old wells rejuvenated.
- 💧 A fully barren hill having 33 acres of plateau planted with @40,000 native trees by recycling waste water of water treatment plant and now having new biodiversity and about to be declared as forest land.
- 🔪 About 200 youngsters inducted in Civil Services.
- 🔪 Dr. Kalam "Science on Wheel Mobile Lab" covering @ 30 secondary schools and cumulative students covered more than 1000
- 🔪 Education for poor: Free YouTube content of @ 300 hours uploaded with @11300 subscribers and average monthly study hours of 1700 hrs.

Partnering Organizations:

- 1) Caring Frinds group, Mumbai
- 2) Wipro Foundation
- 3) Bajaj Auto Foundation (Jankidevi Bajaj Gram Vikas Sanstha)
- 4) NAAM Foundation

Media coverage and recognition

Documentary broadcast on Zee News Marathi

National Jalprahari Award 2023 received at the hands of Jalshakti Minister

અનુદાને : અંબીક ટેકરીના અમરવાસુ મઠમાંથી જેલ અપામેલા પંથગારી વાણી કરતા મોલીશાલ જેલ, ચૌધરી, વખતર તરારે, હવડા જાણિયાલ ટેકરાયે રૂલ અપામેલે થાય. (જાણિયો : રમેશ કા)

- 1) **National Jalpahari Award** by Jalshakti Ministry and Sarkaritel.com
- 2) **Documentary by Zee:** News channel Zee-24 has telecasted 20 minutes documentary on the work of Shri Sandipkumar Salunke. The URL link is - <https://www.youtube.com/watch?v=Cr6JPfdZ-og>
- 3) **“The Hindu” coverage** - The beginning of the movement in the form of ROOT has been covered by the ‘Hindu’. The URL Link is <https://www.thehindu.com/features/metroplus/differently-and-positively/article4050924.ece>
- 4) **IBN-7 Lokmat** has covered the work of transformation of barren hill into a Bio-diversity hub having more than 20,000 trees. The URL Link is - <https://www.youtube.com/watch?v=VZd2tKnqriU>
- 5) ‘Sakal’ Diwali Edition, ‘Agrovan’ have published special articles.
- 6) Awards: ‘Late Vasantrao Naik Jal Sandharan’ Award given by Agricultural Ministry of Maharashtra in July, 2017.
- 7) Lion’s Club, Pune Award 2022.
- 8) Deepstambh Foundation Award 2021.

9) National Water Mission, Jalshakti Ministry of India has appreciated the work by publishing a post on all their social media handles (Batch has been wrongly mentioned as 2010 instead of 2004)

National Water Mission

@nwmgoi

From Karmbhoomi to Janmbhoomi

Kudos 🙌 to IRS Officer Sandeep Salunke (2010 batch) leads a powerful water conservation drive in Pimple Tal, Amalner under [#JalSanchayJanBhagidari](#) women-led team is reviving a major pond with ₹50 lakh CSR support. A true model of grassroots action!

GOVERNMENT OF INDIA
MINISTRY OF WATER RESOURCES
AND GOVERNMENT OF GUJARAT
JAL SHAKTI
NATIONAL WATER MISSION

≡ TODAY'S WATER NEWS

Giving back to your JANMBHUMI under Jal Sanchay Jan Bhagidari!

IRS officer Sandeep Salunke's returns to his roots, transforming water conservation in Pimple Tal. With women leading the way and strong CSR support, the Jal Sanchay Jan Bhagidari initiative is reviving local water bodies and community spirit.

Give back to your roots with Jal Sanchay Jan Bhagidari

<http://nwm.gov.in>

<https://youtube.com/nwmgoi>

<https://twitter.com/nwmgoi>

<https://www.facebook.com/nwmgoi>

Concept of ROOT (Return to Origin And Origin Transformation):

After getting selected in Indian Revenue Service in 2004, an Indian Revenue Service officer Sandipkumar Salunke started free competitive coaching for rural students in his native village Marwad, Teh. Amalner in a Hanuman Temple on the outskirts of village. Within a span of five years, almost 200 under-privileged youngsters were selected in various group 'C' and 'B' posts. He then brought all of them together with an appeal that all of them should now come together for village development work. The survey of cluster of ten villages was carried out to identify original inhabitants of the village who have shifted to urban areas and are well to do. An emotional appeal was made to them also to come together for village development. The appeal got overwhelming response and the concept of 'ROOT' was born.

Method of working

'ROOT' works on *Tripartite Partnership* and convergence of three limbs:

- (1) People's participation in terms of Shramdaan and monetary contribution
- (2) Implementation of Govt. schemes effectively by developing bare foot technicians
- (3) CSR/donations.
  - All members of 'ROOT' contribute a fixed sum every year as gratitude to their native village.
  - Government Schemes which can be useful for the work are identified and local Panchayat members and youth are motivated to follow up with the state departments for implementation.
  - CSR funds/donations are marshalled through proper projects reports/presentations.

For management of work/finances, a Trust of local farmers and youngsters is created and titled as Village Vikas Manch. Thus, the work is institutionalized and replicated in many villages.

The major work done

River Rejuvenation

Rejuvenation of Malan River having length of around 25 kms and average width of about 40-60 metres which was almost a dead river since almost 40 years was carried out.

Record work in 7 months – 1.5 km river
and 15 km of nallas deepened

The entire river was almost totally filled with silt and in 18 villages along the bank of river, villagers had erected various makeshift structures because the river had hardly any water in any season.

River rejuvenation plan was prepared with the help of various experts and after sustained efforts for four years, the work was completed through Tripartite Model involving people's contribution, Shramdan, Bajaj Auto CSR, donations and grant from government.

Jalpoojan of River when it started flowing almost after 40 years

13 barrages were also constructed that has resulted into **water storage of about 50 crore litres and cumulative percolation of more than 300 crore litres.**

Recharge Shafts

About 90 recharge shafts have been made at crucial locations that has led to huge and effective percolation of water.

Rejuvenation of ponds with the help of Wipro

Rejuvenation of three big ponds with the help of Shramdan, people's contribution and CSR of Wipro. The total capacity created -20 crore litres.

विप्रो सागर पाझर तलाव

रामनाम पाझर तलाव

Rejuvenation of streams

Rejuvenation of five major Streams and ten minor streams leading to rivers has been carried out. Water capacity created - 5 crore litres.

Tangible results of water related work

(1) Due to all the above work, there has been **percolation of about 500 crore litres of water** that has led to tremendous increase in water table in the area. As per the empirical data, **water was not available till about 600 ft earlier, which is now available**

at average of 40 to 100 ft. A detailed survey has been carried out in the area and it indicates that **minimum 70 dry wells which had no water earlier have now average 30 ft water.** There are cases where the wells have got water after 40 years!! (Sample pictures of such wells are uploaded). The list of above 70 wells can be provided, if required. Many farmers are now able to take two extra crops which has improved their economic condition.

(2) Normally, the area required water tankers from March to June, but now, it is free from tankers because the old village wells are now full of water.

(3) During the work, optimum utilisation of the debris of excavation was ensured. The silt was provided to the farmers free of cost provided they transported it on their own. This ensured that the farmers get the silt free of cost and the transportation cost of project is also saved. Similarly, the Murum was used for the Government scheme related to rural and farm roads thereby easing the farmer's problem of approach roads.

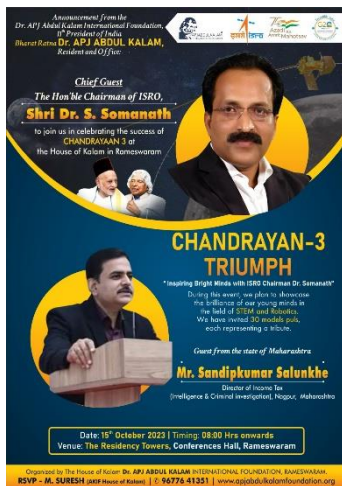

Barren village into bio-diversity hub through people's participation

A barren hill having water treatment plant was surveyed and the alum laden waste water from water treatment plant of Amalner was stored and rotated on entire hill through natural gravity channels dug through Shramdaan. The erstwhile completely barren hill has now become a lush green biodiversity hub with more than 10,000 trees.

Mobile Science Lab – Dr. Kalam Science on Wheels – 30 schools, 1000 students

Inaugurated by ISRO Chief Dr. Somnath at Dr. Kalam's house, Rameshwaram.

आपले हृदय कसे काम करते ?

सर या तापमापीमध्ये हे लाल रंगाचे काय आहे?

थोडावेळ मी पण टाइप करू का ?

फक्त हाडांचे आपण असे दिसतो !

कावळ्याची गोष्ट करून बघूया

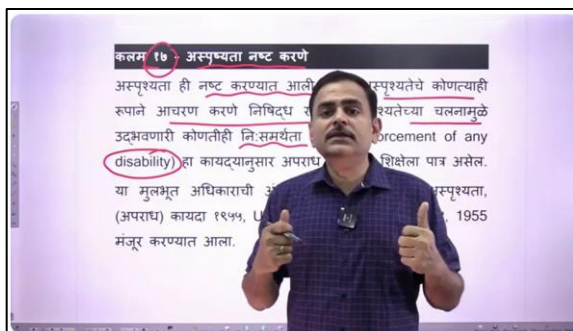

डॉ. कलाम फिरती प्रयोग शाळा सत्र

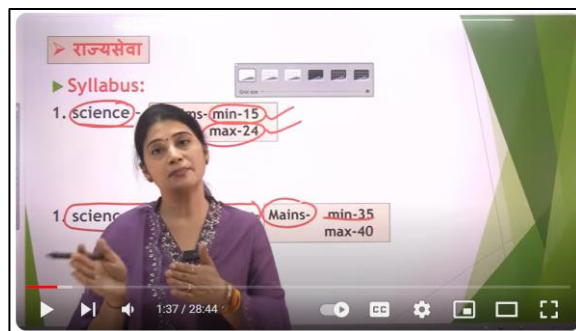
Competitive Exam centre – @ 200 poor girls and boys selected

Free YouTube Content creation for poor rural students: @ 300 hours uploaded with @11300 subscribers and average monthly study hours of 1700 hrs

Lecture: 119 मूलभूत अधिकार, पार्ट-4: कलम-17 ते 22; शिक्षण अधिकार-21A; मूलभूत अधिकारांना अपवाद

राज्यसेवा व कम्बाईन-स्टॅटजी - Biology+Chemistry- Dr. Monali Salunkhe. स्टडी प्लॅन, वॉटर्स, पुस्तके

Other work in pictures

Renovation and development of Girls ZP School

Earlier

Now

Competitive Exams Centre set up –2) Special drive for Army and Police recruitment

Read and Lead movement

- Inculcating the habit of reading and right thoughts in young and adolescent minds. Preparing them for competitive exams based on aptitude and capabilities.
- 2500 students participated in Swami Vivekananda Charitra Vachan mission
- Study Skills development programme to be launched soon.

The replicable model is now replicated in many villages with local Vikas Manch for village like – Patonda Vikas Manch, Jawkheda Vikas Manch etc. leading to further water capacity creation of about 50 crore litres. **One of the Vikas Manch was awarded by Paani Foundatin and was visited by Amir Khan to see the watershed development work.**

मारवड (ता. अमळनेर) : ग्रामसभेत ठरावांचे वाचन करताना ग्रामसेवक; पारधी, शेजारी सरपंच वसंतराव पाटील व उपस्थित ग्रामस्थ.

(छायाचित्र : उमेश काटे)

मारवडमध्ये विकासाभिमुख ठराव

ग्रामसभेस तरुणांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद; आगामी काळासाठी सूक्ष्म नियोजन

संपादक मूलसंघ

अमळनेर, ता. ४ : अनेक गावांमध्ये ग्रामसभेमध्ये वाढीवत, घटने, हेतूने होत असता. परिणामी विकासकांगार चर्चा होण्याऐवजी नकारात्मक गोष्टींकडेच सर्व लक्ष वेधले जाते. मात्र, या गोष्टींचा फटका देत मारवड (ता. अमळनेर) येथील ग्रामसभेत ग्रामस्थांनी गावविकासासाठी एकत्र येऊन तीन ते चार वर्षांचा सूक्ष्म नियोजनकड वार्षिक अमळनेर, विशेष म्हणजे सर्व ठराव एकमताने मंजूर करून एक नवा कायदा पारित्यात आला.

'शेतकरीचे चार...' हे गांधीजींचे ओदकाव्य प्रत्यक्ष आरंभिकपाटी मारवड येथील रहिवासी नेकरनिर्मित चट्टेगावी फारल्यास असलेले अनेक तरुण ग्रामसभेत उपस्थित होते. याअंगोदरव या तरुणांनी 'शेतकरी मोर्चा'च्या माध्यमातून 'मारवड विकास मंच'ची स्थापना केली आहे. अनेक तरुणांनी या ग्रामसभेस उपस्थित राहून ग्रामविकासाचा चढना द्यावी यासाठी उपस्थित राहण्याचे आवाहन केले होते. त्यातुसार अनेक जणांनी रजा टाकून ग्रामसभेत हजेरी लावली. सर्वे

सभेतील क्रांतिकारक ठराव...

मल्टीमिडिय विकासकायांची वाढी तयार करावी. प्रत्येक मल्टीमिडिय येथील येथील स्थानुसार ग्रामपंचायतीचे वेळे खात्री केले जातील. ग्रामपंचायतीच्या निधीची माहिती ग्रामस्थांना सहज उपलब्ध केली जाईल. ग्रामस्थांचे कोणते काम किती दिवसांत कुणाद्वारे होईल, याच्या माहितीचा फलक येथे आठ दिवसांत लावला जाईल. यासंबंधी तक्रारीचे रजिस्ट्रारही ठेवण्यात येईल. कॅबिनेटद्वाराच्या कायद्यात होण्यापूर्वी कायद्याचे तांत्रिक तपशील काय आहेत, हे ग्रामस्थांना सांगण्यात येईल. येणेकरून स्थानुसार काम होत आहे किंवा नाही, हे तपासता येईल. कायद्याची गुणवत्ता तपासण्यासाठी 'क्यूबी'च्या प्रमाणपत्रासाठी साहित्याचे नमुने ग्रामस्थांच्या समक्ष घेतले जातील व सीलबंद केले जातील.

गावविकासाद्वारे अनोखे अभिवादन!

ग्रामपंचायत व ग्रामस्था अधिक पातळीक व उत्तरदायी करण्यासाठी मारवड विकास मंचच्या तरुणांनी एकोपा दाखविला. सर्व ठराव एकमताने मंजूर करीत यदात्या गांधी जयंतीदिवशी गावविकासाद्वारे अनोखे अभिवादन करण्यात आले. मारवड विकास मंच व ग्रामपंचायतीचे एकत्र येऊन काम करण्याचे ठरविण्यात आले.

अनेक विषयांवर सत्रोड चर्चा करण्यात आली. गावाचा सर्वांगीण विकास कसा होईल यासाठी अनेक उपाय सुचविण्यात आले. त्यादृष्टिकोनातून नियोजनकड कार्यक्रम आखण्यात आला. येथे तीन ते चार वर्षां

गावाचा कार्यकाळ करण्याचा संकल्प करण्यात आला. उपस्थित ग्रामपंचायत यदाविकायांनी व ग्रामस्थांनी या सर्व ठरावांना मंजुरी दिली.

सरपंच वसंतराव पाटील यांच्या उपस्थितीत झाली सभा झाली. सर्व

आडगावला विविध निर्णय

आडगाव (ता. एतोल) : सरपंच विष्णूबाई महाजन यांच्या अध्यक्षतेखाली ग्रामसभा झाली. सरपंच श्रीमती महाजन, उपसरपंच रवींद्र पवार यांनी महात्मा गांधी यांच्या प्रतिमेचे पूजन केले. गाव हागवारीमुक्त करणे, गटारीचे नुस्तरीकरण करणे, नद्यांचे कोणते कोणते वंद करणे, गटारीकडील अतिक्रमण काढणे, २४ तास वीजपुरवठा होण्यासाठी प्रयत्न करणे अदी विषयांवर चर्चा झाली. जी. टी. पाटील, टी. एन. उर्हारे, देविदास पाटील, सुनील पाटील यांनी चर्चेत सहभाग घेतला. भगवान महाजन, अनिल पाटील, साहेबराव महाजन, भाग्यल महाजन, भगवत महाजन अदी उपस्थित होते. ग्रामसेवक आर. एम. खेनकरे यांनी प्रस्तावित केले.

ग्रामपंचायत सदस्यांनीही विकासकासाठी गावकारावर फारशीक ठेवण्याबाबत कटिबद्ध असल्याचे सांगितले. ग्रामसेवक पारधी, कृषी सहकार्य कानखेडे यांनीही प्रस्तावित केले. सहकार्य करण्याचे आश्वासन दिले.

News Paper coverage

सोशल मीडियातून होतोय मारवड गावाचा विकास

महेंद्र रामोरो, अनाजले

गावाच्या सर्वांगीण विकासासाठी शासनाने अर्जातून न जवळ मारवड गावातील तरांगीने खेळत मीडियाचा वापर करून मारवड व परिसर विकास मंच नव्याचा रुप तयार केला आहे. एव मुलांच्या शैक्षणिक विकासासाठी शाळा दुसरी करण्यात आली आहे, तर याच व परिसरातील खाताखोली घाण्याची पावती वाढवण्यासाठी जलसेवासाठी कामे हाती घेण्यात आली आहेत. त्यामुळे हा गुप सध्या चर्चेचा विषय ठरत आहे.

सोशल मीडियाचा वापर म्हणजे रिक्ततेकडून लोकांचे काम, असे शास्त्रीय भाषेत म्हणते जाते. मात्र, याच सोशल मीडियाच्या माध्यमातून मारवड

महेंद्र रामोरो

गावातील तरांगीने गावातील या, नेकतेपेक्षासाठी चाहेरगती धर्मीक असलेल्यांनी संकट करून एक गुप तयार केला आहे. मुलां भरातून टाची बोडीत पाहिले असलेल्या आणि सध्या आपण विभागत विभागीय आयुक्त असलेले संदीपकुमार साठुडे यांनी गावातील असा तरांगीने संकट करून हा गुप तयार केला. खांदीस

अपेक्ष हा गुप मारवड व परिसर विकास मंच नव्याने तयार ओडवून जात आहे. यात सुमारे १५० सदस्य आहेत. यात आपण आयुक्त संदीप साठुडे, पॅरिसर उप अधीक्षक मित्रित फटील, अधिष्ठाता या. बी. साठुडे यांच्यासह अनेक पदांवर काम करणारे तरांगीने आहेत. हे तरांगीने आपल्या कुवतीनुसार दमता गावाच्या

विकासासाठी पैसा पाठवतात. त्यातून गावातील प्रार्थनिक शाळेची दुसरी करण्यात आली आहे. शाळेची संरंगीती करण्यात आली आहे. मुलांच्या सर्वांगीण विकासासाठी व ई-तर्कासाठी इन्फोसीस कंपनीत काम करणाऱ्या तरांगीने यात बॉम्बेयुट पेट दिले आहेत. तर येथे झालेल्या प्लागु रोन प्रोजेक्टर खेरीट करून मुलांच्या अभ्यासासाठी ते वापरले जात आहेत. एवई परीक्षांची तयारी करण्यासाठी शाळेने अभ्यासिका

तयार करण्यात आली आहे. त्यासाठी आवश्यक ती सर्व पुस्तके उपलब्ध करण्यात आली आहेत. शिक्षण पेज मिडिल नेषा हे अधिकारी असणारे तरांगीने या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी यत्नत येत असतात.

याशिवाय गुपच्या माध्यमातून गावाची व परिसराची पाण्याची पावती वाढवण्यासाठी काम करात येईल. यासाठी सहाय्य येथील जलसंधारण तज्ज्ञ डॉ. अधिनारा पेज यांना कोलवून

मारवड येथील तरांगीने अनाजले उपक्रम

जालीतार दाखवण्यात आले. त्यांनी मुलांसाठी 'पाणी मित्र' हा उपक्रम अर्जातून तयार केला आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

लोहार यांनी मागिले. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

मारवड परिसर विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण

मुख्य संवाद

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

संवाद

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

संवाद

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

संवाद

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

संवाद

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

संवाद

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

संवाद

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

मारवड विकास मंचच्या समाजोपयोगी कामांचे कौतुक

मारवड विकास मंचच्या प्रेरणेने नाला खोलीकरण करण्यात आले आहे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे. यातून मुलांच्या कामाचे महत्त्व दाखवून घ्यावे.

Watershed Development Plan

- The plan discussed with stakeholders in open meeting in village

Watershed Development Plan – Visit to site and guidance by Dr. Pol at Marwad

Watershed Development Plan

- Visit to site and guidance by Shri. Suresh Khanapurkar (Famous for Shirpur Pattern of watershed development)

Record work in 7 months – 1.5 km river
and 15 km of nallas deepened

**Watershed Development Plan – Visit to site
and guidance by Dr. Pol at Marwad**

व. ए. आर. टी. चे प्रतिनिधी
मनसूर खोसरा यांनी करारावर
स्वाक्षर्य केले.